

ธรรมเนียมด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ขององค์กรปกครองท้องถิ่น : ศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี*

กัญญารักษ์ อยู่เมือง**

หลักการและเหตุผล

สังคมไทยในปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในระดับของโครงสร้างทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของชีวิตและตักทวงภาระของประชาชนโดยตรง กล่าวคือ สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสมัยใหม่ และมีความทันสมัยอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรมอย่างกว้างขวาง เห็นได้อย่างชัดเจนจากชีวิตของครอบครัวของคนไทยที่ได้เปลี่ยนรูปแบบจากครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยว มีอัตราการหย่าร้างที่สูงขึ้นในทางเศรษฐกิจพบว่าเศรษฐกิจเงินตราและหลักทรัพย์โภคินิยมได้ขยายตัวไปในทุกระดับ

สังคมเมืองและรูปแบบของชีวิตสังคมเมืองได้ขยายตัวไปในทุกภูมิภาค มีการอพยพโยกย้ายของประชากรอย่างกว้างขวาง ในทางการเมืองการปกครอง สังคมไทยในปัจจุบันนี้มีการเลือกตั้งตัวแทนเข้าบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับองค์กรปกครองท้องถิ่น พบได้ว่าประเทศไทยมีองค์กรปกครองท้องถิ่นทำงานภาคสาธารณะครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งประเทศ ซึ่งเป็นองค์กรปกครองในระดับล่างสุดที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และดำรงตนโดยหลักการของการปกครองตนเองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย (Local-Self Government) เน้นนอนว่า องค์กรปกครองท้องถิ่นนี้ มีภารกิจหน้าที่อยู่ด้วยกันหลายด้าน เช่น ด้านการรักษาความสงบ

* เป็นบทความวิจัยที่ดัดแปลงมาจากโครงการวิจัยเรื่อง ธรรมเนียมด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองท้องถิ่น : ศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

** อาจารย์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผลการศึกษา

๑. การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี, ๒๕๔๘ ค)

อบจ. ปราจีนบุรี* มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนในจังหวัดมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามแผนพัฒนาของ อบจ. ปราจีนบุรี โดยมีนโยบายเร่งด่วน มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมการศึกษา การกีฬา และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้มาตรฐานและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และนโยบายตามภารกิจของ อบจ. ปราจีนบุรี เช่น นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มุ่งมั่นที่จะพัฒนาระดับด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุนและการเกษตร ให้ได้มาตรฐานและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันให้มีกระบวนการสร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้กับประชาชนทุกระดับ โดยส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับรากฐานของจังหวัด นโยบายด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ปรับปรุงซ่อมแซมเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกปลอดภัย พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว นโยบายด้านสังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข และการกีฬา สนับสนุนและส่งเสริม

ให้ประชาชนได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต มีปัญญาไว้เป็นทุนสร้างงาน สร้างรายได้ โดยยึดหลักการศึกษาสร้างชาติ สร้างคนและสร้างงาน นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูสภาพและป้องกันการเสื่อมโทรมหรือสูญสิ้นไปของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นโยบายด้านการเมืองการบริหาร อบจ. ปราจีนบุรี บริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ส่งเสริม สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน โดยการ “ร่วมคิด ร่วมทำ” เพื่อนำประโยชน์สูงสุดสู่ชาวจังหวัดปราจีนบุรี

สถานการณ์การบริหารงานของ อบจ. ปราจีนบุรีมีความเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่ง ลักษณะของการบริหารงานอยู่ภายใต้ลักษณะที่สำคัญคือ โครงการทุกโครงการที่ อบจ. ปราจีนบุรี จัดทำเป็นการบูรณาการความร่วมมือกับทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยทุกโครงการที่อยู่ในแผนจะมีการดำเนินการทุกโครงการ แต่ละโครงการจะเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการเป็นสำคัญ และจะเป็นโครงการที่เน้นในการพัฒนาช่วยเหลือ และให้บริการแก่ประชาชนเป็น

* คัดไปบทความจะใช้คำว่า “อบจ. ปราจีนบุรี” แทนคำว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี

จุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญในการบริหารงาน

โครงสร้างหน่วยงานภายในของ อบจ. ปราจีนบุรี แบ่งได้เป็น ๘ ฝ่าย คือ สำนักปลัด กองกิจการสภา อบจ. กองแผนและงบประมาณ กองคลัง กองช่าง กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กองพัสดุและทรัพย์สิน และหน่วยตรวจสอบภายใน ซึ่งงานด้านสิ่งแวดล้อมจะสังกัดอยู่ในภารกิจงานของกองแผนและงบประมาณ และมีแนวโน้มเตรียมการที่จะแยกออกจากกองแผนและงบประมาณ ตั้งเป็นกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมในอนาคต เพื่อรับผิดชอบงานในด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง มีงานในหน้าที่ความรับผิดชอบที่จำแนกนอกเหนือไปจากการจัดการเรื่องการจัดหาน้ำแล้ว คือ การเตรียม การสร้างศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม^๒ ศูนย์บำบัดน้ำเสียรวม เป็นต้น ในแต่ละส่วนงาน จะมีการ กิจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงและชัดเจน การแยกส่วนงานสิ่งแวดล้อมออกจากกองแผนและงบประมาณ โดยจะรวมกับส่วนงานสาธารณสุข เป็นกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และต่อไปจะแยกงานสาธารณสุขออกเป็นหน่วยงานต่างหาก เพื่อรองรับการกระจายอำนาจด้านสาธารณสุข ซึ่งจากการแยกโครงสร้างหน่วยงานภายในตามภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะด้าน ผลการปฏิบัติงานของ แต่ละส่วนงานมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างเป็นระยะ และต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาตรวจสอบด้วย อบจ. ปราจีนบุรีได้เข้า

ประกวดการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ทำให้ผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับแนวหน้า การประเมินทั้งจากหน่วยงานภายในและจากหน่วยงานภายนอก ทำให้ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ให้ได้รับรางวัลมากมาย นอกจากนี้ กลุ่มต่าง ๆ ภายในจังหวัดปราจีนบุรียังมีบทบาทสนับสนุนการดำเนินงานของ อบจ. ปราจีนบุรี อีกด้วย ได้แก่ กลุ่มการเมือง กลุ่มพ่อค้า กลุ่มนายทุน และภาคประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพและกลุ่มองค์กรภาคเอกชน โดยส่วนใหญ่แล้ว อบจ. ปราจีนบุรีจะให้ความสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นหลัก ลักษณะปฏิสัมพันธ์ จะเป็นไปในรูปแบบของการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมหรืองานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มสังคมหรือชุมชนออกได้ ดังนี้

๑) กลุ่มสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มสังคมที่ให้ความสนใจและเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในจังหวัดปราจีนบุรี ทั้งโดยการบริหารจัดการของจังหวัดปราจีนบุรี อบจ. ปราจีนบุรี หน่วยงานหรือองค์กรภาคเอกชนอื่น ๆ ก็ตาม มีอยู่ด้วยกันหลายกลุ่ม ได้แก่ เครือข่ายหมอน้ำ ศูนย์พัฒนากิจกรรมภาคพลเมือง จังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มรักเขาใหญ่ กลุ่มรักแม่น้ำปราจีนบุรี กลุ่มเกษตรอินทรีย์ และกลุ่มเยาวชนนักสืบสายน้ำ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

^๒ เป็นโครงการความร่วมมือระหว่าง อบจ. ปราจีนบุรีกับบริษัทเอกชนจากประเทศเยอรมัน

สิ่งแวดล้อมของจังหวัดปราจีนบุรี โดยเฉพาะในด้านการรักษาคุณภาพแม่น้ำปราจีนบุรี การรักษาป่าต้นน้ำลำธารตามอุทยานแห่งชาติที่อยู่ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี ส่วนกลุ่มสังคมที่แบ่งเป็นหมู่บ้านหรือประชาคมนั้นมีอยู่ทุกชุมชน/หมู่บ้าน ในทุกอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งจะมีบทบาทในการเป็นแกนนำให้ประชาชนในชุมชนหันมาตระหนักและให้ความสนใจในเรื่องการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านขยะ

๒) กลุ่มสังคมที่จัดตั้งขึ้นเองหรือจัดตั้งโดยรัฐ หน่วยงานภาครัฐและ อบจ. ปราจีนบุรี ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรีให้สูงขึ้น โดยให้การศึกษาและพัฒนาขบวนการเรียนรู้ของประชาชน พัฒนาองค์กรอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น พัฒนาระบบรูปแบบและวิธีพัฒนาชุมชน โดยกลุ่มสังคมที่จัดตั้งขึ้นนั้น ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมรักษาสุขภาพ คณะกรรมการประชาคมหมู่บ้าน ศูนย์เยาวชนประจำตำบลบางพระ และคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มดังกล่าวนี้อาจไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อดำเนินกิจกรรมในด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่จะสอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมไปควบคู่กับการดำเนินการจัดกิจกรรมด้วย อาทิเช่น การให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ เพื่อนำวัสดุที่สามารถใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ใหม่ การอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง การปลูกต้นไม้และ

ป่าภายในชุมชน เป็นต้น แต่การสอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าวไม่ได้ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นแต่อย่างใด

๒. ผลลัพธ์ของการดำเนินงาน

๑) การได้รับรางวัลชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางจ. ปราจีนบุรีได้รับรางวัลทั้งในระดับเขตและระดับประเทศมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรางวัลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล แต่ไม่สามารถระบุอย่างชัดเจนได้ว่าเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรง และได้รับรางวัลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนของสถาบันพระปกเกล้า นอกจากนี้ยังมีรางวัลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทความเป็นผู้นำของผู้บริหาร อบจ. ปราจีนบุรี

๒) ความพึงพอใจของประชาชน ประชาชนมีความพึงพอใจเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการน้ำ ที่ อบจ. ปราจีนบุรีเป็นผู้ริเริ่มโครงการอนุรักษ์แม่น้ำปราจีนบุรี ในลักษณะที่เป็นการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ สร้างความร่วมมือกับทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานราชการหน่วยงานเอกชน ประชาชนในพื้นที่ กลุ่มเยาวชน และภาคประชาสังคมกลุ่มต่าง ๆ ของจังหวัดปราจีนบุรี มีโครงการเป็นรูปธรรม คือ โครงการติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำ “แม่น้ำปราจีนบุรี” เพื่อเฝ้าระวัง

คุณภาพแหล่งน้ำ โดยการจัดตั้ง “นักสืบสายน้ำ” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ “แม่น้ำปราจีนบุรี” ซึ่งประชาชนในพื้นที่มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการแหล่งน้ำของ อบจ. ปราจีนบุรีในระดับที่ค่อนข้างดี เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงความสำคัญ of แม่น้ำปราจีนบุรี และรับรู้ถึงปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้น เพราะแม่น้ำปราจีนบุรีถือว่าเป็นเส้นเลือดสายหลักของจังหวัดปราจีนบุรีที่หล่อเลี้ยงชีวิตของประชาชนทุกคนในจังหวัดปราจีนบุรี

๓) ผลสำเร็จของโครงการสิ่งแวดล้อมในการดำเนินโครงการติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำ “แม่น้ำปราจีนบุรี” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำ โดยการจัดตั้ง “นักสืบสายน้ำ” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ “แม่น้ำปราจีนบุรี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการเพื่อ (๑) เฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม (๒) สร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำทั้งหมด ๑๐ ตำบล และ (๓) เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพแม่น้ำปราจีนบุรีให้มีข้อมูลที่ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ โดยมีเป้าหมายของโครงการ แบ่งออกได้เป็น

(๑) เป้าหมายเชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ ซึ่งประกอบด้วย นักเรียนและอาจารย์ คณะวิทยาการเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ และเครือข่ายหมอน้ำปราจีนบุรี และการกำหนดสถานีเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำ และมีข้อมูลที่ต้อง

เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการ ทั้งหมด ๑๐ สถานี

(๒) เป้าหมายเชิงคุณภาพ

ได้แก่ การกำหนดสถานีเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรีและมีข้อมูลที่ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการ ทั้งหมด ๑๐ สถานี เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำทั้งหมด ๑๐ โรงเรียน ในการดำเนินโครงการมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การจัดตั้ง “นักสืบสายน้ำ” เพื่อติดตามตรวจสอบหรือเฝ้าระวังคุณภาพน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี โดยการระดมภาคีที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายการพัฒนาตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษาฟื้นฟูคุณภาพของแม่น้ำและต้นน้ำลำธาร ซึ่งจะส่งผลต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ มีการอบรมเชิงปฏิบัติการและทัศนศึกษาบริเวณต้นน้ำใสใหญ่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อามอนาดี และที่วัดบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ในโครงการได้จัดให้นักเรียนทำกิจกรรมสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการทำลายธรรมชาติ พร้อมทั้งให้เด็กหัดคิดวิธีการป้องกันและขยายผลสร้างเครือข่ายไปยังโรงเรียนและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ต่อไป ซึ่งการติดตามตรวจสอบหรือเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำให้ได้ประโยชน์สูงสุด และได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ ต้องดำเนินการในขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดสถานีเฝ้าระวัง การเก็บตัวอย่างน้ำ การวิเคราะห์ การประเมินผลและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ความสำเร็จของโครงการ มีปัจจัยที่ช่วย

สนับสนุน ๒ ส่วน คือ ปัจจัยส่วนหนึ่ง มาจากการบริหารจัดการของ อบจ. ปราจีนบุรี ที่ผู้บริหาร อบจ. ปราจีนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากการดำเนินนโยบายของ อบจ. ปราจีนบุรี ในการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อฟื้นฟูสภาพและป้องกันการเสื่อมโทรมหรือสูญสิ้นไปของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนที่สอง คือ เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรี ในการอนุรักษ์แม่น้ำปราจีนบุรี โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในจังหวัดปราจีนบุรี ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน และภาคประชาชน ในการติดตาม เฝ้าระวัง และตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มเยาวชนจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เครือข่ายหมอน้ำ เครือข่ายลุ่มน้ำปราจีนบุรี ศูนย์พัฒนากิจกรรมภาคพลเมืองจังหวัดปราจีนบุรี (DOOP) และชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรี รวมถึงหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เข้ามาเสริมในเรื่องที่มีความจำเป็น อาทิ ความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยี อุปกรณ์ในการเก็บตัวอย่างน้ำ และการตรวจวัดคุณภาพน้ำ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า การที่ อบจ. ปราจีนบุรี ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทุกภาคส่วนในจังหวัดปราจีนบุรีในรูปแบบที่เหมาะสม ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ทำให้การดำเนินการโครงการสิ่งแวดล้อมประสบผลสำเร็จ เพราะ

เป็นปัจจัยที่ช่วยเป็นแรงขับเคลื่อนให้กระบวนการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรี สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการองค์ประกอบภายนอก (เครือข่ายการพัฒนาสิ่งแวดล้อม) และองค์ประกอบภายใน (อบจ. ปราจีนบุรี) ที่มีความสอดคล้องกัน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม และทุกองค์ประกอบสามารถควบคุมได้ ในลักษณะเช่นนี้ ทำให้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเป็นรูปธรรมที่ค่อนข้างชัดเจน รวมไปถึงจิตสำนึกและภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับต้น ๆ ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ จนสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มาจนถึงปัจจุบัน เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยทั่วไป

๓. กระบวนการนโยบาย

อบจ. ปราจีนบุรี ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรี เกิดจากแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของ อบจ. ปราจีนบุรี เป็นนโยบายที่มีความต่อเนื่อง ทำให้นโยบายและโครงการด้านสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจ และความเห็นชอบจากทุกฝ่ายในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นคณะผู้บริหาร ข้าราชการประจำ/พนักงาน และเจ้าหน้าที่ ทั้งในเรื่องของสิ่งแวดล้อมภายใน อบจ. ปราจีนบุรี และสิ่งแวดล้อมภายในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งฝ่ายบริหารและฝ่ายการเมืองจะให้การสนับสนุนในด้านการปฏิบัติงานโครงการสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

มีการตั้ง “คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมของสภา อบจ. ปราจีนบุรี” ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในงานด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายการเมือง และข้าราชการประจำในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรี (จ.อ.สมชาย อิศรานุกูล, ๒๕๕๕ : ๑๗ เมษายน)

๑. สาเหตุของปัญหา

๑.๑ การก่อตัวของปัญหา

จังหวัดปราจีนบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติภายในพื้นที่ที่เกิดจากการรวมตัวของแควพระปรังและแควหนุมาน บริเวณอำเภอกบินทร์บุรีและอำเภอบ้านจั่นตาม เป็นแม่น้ำปราจีนบุรี ไหลไปทางตะวันตกเข้าสู่เขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี และไหลไปรวมตัวกับแม่น้ำนครนายกเป็นแม่น้ำบางปะกง มีความยาว ๖๕ กิโลเมตร แม่น้ำปราจีนบุรีไหลผ่าน ๖ อำเภอ รวม ๑๕ ตำบล แม่น้ำปราจีนบุรีถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรี เป็นทั้งแหล่งน้ำเพื่อการประปา การชลประทาน การเกษตร การประมง การอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นเส้นทางคมนาคม อีกทั้งยังเป็นท้องรับของเสียต่าง ๆ จากการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำปราจีนบุรีก่อให้เกิดความเสียหายมาอย่างต่อเนื่องต่อแม่น้ำปราจีนบุรี ซึ่งในปัจจุบันกำลังอยู่ในสภาวะวิกฤต โดยเฉพาะในฤดูแล้งที่มีน้ำน้อยจนเห็นความผิดปกติได้อย่างชัดเจน เนื่องจากคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ซึ่งปัญหามลพิษทางน้ำของแม่น้ำปราจีนบุรี พบว่าสาเหตุใหญ่มาจากน้ำทิ้งชุมชน รองลงมาคือน้ำทิ้งจากอุตสาหกรรม และน้ำทิ้งจากการ

เกษตรกรรม สาเหตุเกิดจากของเสียและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ น้ำทิ้งที่ไหลลงสู่แม่น้ำ ทั้งจากชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม การเลี้ยงปลาในกระชัง รวมถึงการที่ประชาชนขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้ อบจ. ปราจีนบุรีมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพแหล่งน้ำธรรมชาติภายในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี โดยการส่งเสริมสนับสนุนและจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะคุณภาพน้ำแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี โดยจัดตั้งนักสืบสายน้ำขึ้นเพื่อเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแม่น้ำปราจีนบุรี ๑๐ จุด และมีการจัดทำฐานทรัพยากรพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี โดยพยายามทำให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีได้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังคุณภาพแม่น้ำปราจีนบุรี เพื่อเป็นการพลิกฟื้นและคืนชีวิตให้แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒ การตระหนักในปัญหา

อบจ. ปราจีนบุรีมีนโยบายในการฟื้นฟูและป้องกันการเสื่อมโทรมหรือสูญสิ้นไปของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะคุณภาพแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี จึงได้ดำเนินโครงการติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี โดยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

โดยเริ่มจากเด็กและเยาวชน และรณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกและห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์แม่น้ำปราจีนบุรีและไผ่ต้นน้ำลำธาร และมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

๒. ขั้นตอนการตัดสินใจ

๒.๑ การริเริ่มนโยบาย จากความจำเป็นเร่งด่วนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูคุณภาพแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรีที่กำลังอยู่ในสภาวะวิกฤต อบจ. ปราจีนบุรีได้ทำการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบคุณภาพของน้ำแก่งต้น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเฝ้าระวังคุณภาพและแก้ไขปัญหาแม่น้ำสาย แม่น้ำปราจีนบุรี ในช่วงการดำเนินโครงการระยะแรกเป็นความร่วมมือระหว่าง อบจ. ปราจีนบุรี กับหน่วยงานราชการอื่น ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี และกลุ่มเครือข่ายหมอน้ำ ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรี

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ อบจ. ปราจีนบุรีได้จัดทำโครงการติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำ “แม่น้ำปราจีนบุรี” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำโดยการจัดตั้ง “นักสืบสายน้ำ” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ “แม่น้ำปราจีนบุรี” โครงการในช่วงนี้เป็นการระดมภาคีสมาชิกที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสามารถตรวจ

สอบด้วยตนเอง ตลอดจนสร้างจิตสำนึกการร่วมกันอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟูคุณภาพแหล่งน้ำปราจีนบุรี ซึ่งจะส่งผลต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศลุ่มน้ำสู่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชาชนชาวจังหวัดปราจีนบุรีต่อไป

๒.๒ มุขกต/กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง

มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายลุ่มน้ำปราจีนบุรี ได้แก่ สำนักงานบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ ปราจีนบุรี, สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๗ จังหวัดสระบุรี, สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี, สำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค ๖ (ลุ่มน้ำภาคตะวันออก) จังหวัดปราจีนบุรี, เจ้าหน้าที่ประจำที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดปราจีนบุรี, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี, กำลังทหารจากค่ายพรหมโยธี จังหวัดปราจีนบุรี, ศูนย์พัฒนากิจกรรมภาคพลเมืองจังหวัดปราจีนบุรี (DOP), เครือข่ายลุ่มน้ำปราจีนบุรี และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี

๒.๓ กิจกรรม โครงการ

ติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำ “แม่น้ำปราจีนบุรี” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำ โดยการจัดตั้ง “นักสืบสายน้ำ” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ “แม่น้ำปราจีนบุรี” โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่

- กำหนดสถานีเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำที่ถูกต้องเป็นไปตาม

เกณฑ์มาตรฐานวิชาการ ทั้งหมด ๑๐ สถานี

- สร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ ทั้งหมด ๑๐ โรงเรียน

- ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายลุ่มน้ำปราจีนบุรี

- อบจ. ปราจีนบุรีแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่อบรมนักสืบสายน้ำ

- ประสานงานกับสถานศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (แก่งหินเพิง) และวัดบางแตน

- อบรมเชิงปฏิบัติการและทัศนศึกษา ณ บริเวณต้นน้ำใสใหญ่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอนาดี เพื่อการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ

- ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำโดยกลุ่มเยาวชนนักสืบสายน้ำ เพื่อส่งตรวจที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๗ จังหวัดสระบุรี เพื่อการเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี จำนวน ๑๐ สถานีทางด้านเคมีกายภาพ เพื่อให้มีฐานข้อมูลคุณภาพแหล่งน้ำ รวบรวมข้อมูลและทำรายงานสถานการณ์คุณภาพแม่น้ำปราจีนบุรี

๓. ขั้นตอนการดำเนินนโยบายในระยะต้น การดำเนินนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำปราจีนบุรี มีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานเป็น ๓ ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การกำหนด

แนวทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมแม่น้ำปราจีนบุรี และแหล่งน้ำธรรมชาติในจังหวัดปราจีนบุรีให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างสอดคล้องกัน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ อบจ. ปราจีนบุรี

เป็นผู้นำ โดยมีองค์กรชุมชนและภาคประชาชนเป็นส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำปราจีนบุรี

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การอนุรักษ์

และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมแม่น้ำปราจีนบุรีเป็นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

๔. ขั้นตอนการดำเนินนโยบายในระยะต่อเนื่อง ผลการดำเนินโครงการครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ หลังจากนั้นได้มีการดำเนินโครงการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้การดำเนินโครงการมีความต่อเนื่องไปเป็นอย่างมาก ลักษณะการดำเนินโครงการสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีจะเป็น “การสานต่อ ก่องานใหม่ และขยายผล” โดยการสานต่อกิจกรรมโครงการ โดยเพิ่มเติมกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำปราจีนบุรีและแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ และอุทยานแห่งชาติภายในจังหวัดปราจีนบุรีควบคู่ไปกับกิจกรรมเดิมของโครงการ และยังได้ขยายผลต่อไปทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ทางตรง คือ การขยายเครือข่ายสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจากเดิม โดยเพิ่มจำนวนโรงเรียนและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

นอกเหนือไปจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการแล้ว และชักชวนให้ชุมชนบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรีเข้าร่วมโครงการเพื่อเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมแม่น้ำปราจีนบุรี ส่วนการขยายผลทางอ้อม คือ โรงเรียนที่เคยเข้าร่วมโครงการได้จัดกิจกรรมดำเนินโครงการเองภายในเขตพื้นที่ที่โรงเรียนเหล่านั้นตั้งอยู่ โดยอาจชักชวนให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะจัดกิจกรรมตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรีทุกเดือนตลอดทั้งปี

๔. ผลการประเมินตามหลักธรรมาภิบาล

อบจ. ปราจีนบุรีเริ่มดำเนินการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยจุดแรกเริ่มนั้นได้รับประกาศเกียรติคุณเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมจากสถาบันพระปกเกล้าในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ทำให้เกิดแนวทางการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินนโยบายของผู้บริหารที่ต้องการให้ อบจ. ปราจีนบุรีเป็นหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับจากองค์กรทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองว่าเป็นองค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักคุณธรรมและนิติธรรมของธรรมาภิบาล ซึ่งแต่เดิมนั้น อบจ. ปราจีนบุรีได้ให้ความสำคัญกับลักษณะการบริหารงานที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและความโปร่งใส่อยู่แล้ว เมื่อได้

ดำเนินการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยให้ครอบคลุมทุกด้านของหลักธรรมาภิบาลยังทำให้ อบจ. ปราจีนบุรีเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในเรื่องการบริหารจัดการที่ดีมากขึ้นอีก

การประเมินการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีตามหลักธรรมาภิบาลนั้น พบว่า อบจ. ปราจีนบุรีมีคุณภาพตามเกณฑ์ตัวชี้วัดในระดับที่สูงเนื่องจาก อบจ. ปราจีนบุรีเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไปว่าเป็นองค์กรที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการอย่างโปร่งใสและมีมีส่วนร่วมของประชาชนจากสถาบันพระปกเกล้าหลายปีติดต่อกัน และมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เมื่อทำการประเมินการบริหารจัดการของ อบจ. ปราจีนบุรีตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว สามารถแยกได้ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วม ปัจจุบันได้ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม อบจ. ปราจีนบุรีส่งเสริมและให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เช่น การทำประชาคมในแต่ละอำเภอ โดยมีช่องทางหลากหลายในการให้ข้อมูลแก่ประชาชนทั้งภาพรวมและเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ มีรถกระจายเสียง การเผยแพร่ข้อมูลทางเว็บไซต์ สื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ การติดป้ายประกาศ โครงการสภาผู้สูงอายุ โครงการ ททช. เข้ามประชาชน และการทำประชาคมทุกระดับ ซึ่งมีประชาชนเข้ามามี

ส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดปราจีนบุรี
และยังรวมถึงส่วนราชการอื่น ๆ ในพื้นที่อีกด้วย

อบจ. ปราจีนบุรีได้จัดให้มีการประชุม
รับฟังความคิดเห็นของประชาชน การจัดทำ
ประชาพิจารณ์ การไต่สวนสาธารณะ เพื่อเปิด
โอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นใน
กระบวนการวางแผน การกำหนดนโยบาย การ
จัดสรรงบประมาณประจำปี หรือการจัดการ
บริหารอื่น ๆ ของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การมี
ส่วนร่วมของประชาชนถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ
และมีความจำเป็นมากต่อการพัฒนาหรือการ
คุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเมื่อ
พิจารณาประเด็นการบริหารจัดการน้ำอย่างมี
ธรรมาภิบาลแล้ว พบว่า อบจ. ปราจีนบุรีมีการ
บริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี
ระบบการตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วยกลไก
มาตรฐาน หน่วยงาน และมีบุคลากรที่รับผิดชอบ
ทั้งที่เป็นของ อบจ. ปราจีนบุรีเอง และประสาน
งานกับหน่วยงานอื่น ทั้งภาคราชการและภาค
ประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วน
ร่วมในการบริหารจัดการน้ำ อบจ. ปราจีนบุรีมี
กลไก/ช่องทาง และกิจกรรมในการส่งเสริมและ
จูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ
บริหารจัดการน้ำ มีการให้การศึกษา/รณรงค์
และสร้างจิตสำนึกเรื่องการบริหารจัดการน้ำที่
ถูกต้องให้แก่ประชาชน และมีเครือข่ายในการ
ตรวจสอบการใช้น้ำที่เหมาะสม เช่น อาสาสมัคร
ชมรม กลุ่มตัวแทน ประชาสังคม ได้แก่ กลุ่ม

เครือข่ายลุ่มน้ำ กลุ่มเครือข่ายหมอน้ำ กลุ่ม
เครือข่ายกิจกรรมภาคพลเมืองจังหวัดปราจีนบุรี
และกลุ่มเยาวชน

๒. ความโปร่งใส ไม่ปรากฏว่าพบ
ปัญหาในเรื่องความโปร่งใสตามหลักธรรมา-
ภิบาล นอกจากนี้ อบจ. ปราจีนบุรียังเปิดให้มี
ช่องทางการเปิดเผยข้อมูลทั้งภพรวมและเกี่ยว
กับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย มี
การจัดระเบียบข้อมูลที่เป็นระบบและชัดเจน มี
ช่องทางที่จะสามารถจะเข้าไปได้ง่าย โดยได้
ดำเนินการในเรื่องเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ที่แสดง
ถึงการเปิดเผยและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยว
กับนโยบาย ผลการดำเนินการและการจัดซื้อจัด
จ้างของท้องถิ่นให้ประชาชนและผู้สนใจทั่วไป
ได้รับทราบ การนำข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับ
โครงสร้างการบริหารอำนาจหน้าที่ นโยบาย
ผลการดำเนินการ และการจัดซื้อจัดจ้างลงใน
เว็บไซต์^๓ ของ อบจ. ปราจีนบุรี การจัดรายการ
อบจ. พาประชาชนทางสถานีวิทยุกระจายเสียง
ค่ายจักรพงษ์ ระบบเอเอ็มทุกวันอาทิตย์ เวลา
๐๘.๓๐-๐๙.๐๐น. การจัดทำวารสารประชา-
สัมพันธ์เผยแพร่ผลงานและกิจกรรม และจัดทำ
แผ่นพับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของ
จังหวัดปราจีนบุรี

๓. ความพร้อมรับมิดชอบ อบจ.
ปราจีนบุรีมีระบบของการประเมินผลการ
ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยส่วนงานติดตาม
และประเมินผล ข้อมูลกองแผนและงบประมาณ
จะทำการประเมินจากกลุ่มเป้าหมายในทุกพื้นที่

ที่ดำเนินโครงการ และพร้อมให้คำอธิบายถ้าประชาชนมีคำถาม และมีการเผยแพร่ผลการประเมินนั้นให้สาธารณชนรับทราบทางเว็บไซต์ วารสาร อบจ. และป้ายประกาศ ต่อจากนั้นจะให้คณะกรรมการภายนอกทำการประเมินผลการปฏิบัติงานอีกครั้งหนึ่ง การนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนต่อ อบจ. ปราจีนบุรี นั้น มีด้วยกันหลายช่องทาง เช่น แจ้งผ่านทางสมาชิกสภา อบจ. ปราจีนบุรี การแจ้งผ่านข้าราชการ และการแจ้งผ่านคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎรที่ออกพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนในแต่ละพื้นที่

อบจ. ปราจีนบุรีได้ดำเนินการรับฟังและนำข้อเสนอของสมาชิกสภา อบจ. และประชาชนไปปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีช่องทางและกระบวนการที่ชัดเจนที่จะให้ประชาชนที่ไม่พึงพอใจในคุณภาพและมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรสามารถร้องเรียนได้ ทั้งทางผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ อบจ. ปราจีนบุรี และทางอินเทอร์เน็ตที่เว็บไซต์ของ อบจ. ปราจีนบุรีอีกด้วย นอกจากนี้คณะผู้บริหารยังมีการดำเนินนโยบายในลักษณะเชิงรุกในการรับผิชอบต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างใกล้ชิด เช่น โครงการสภาผู้แทนราษฎร และโครงการ อบจ. เยี่ยมประชาชน ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ มาศึกษาดูงานที่ อบจ. ปราจีนบุรีเป็นจำนวนมาก

๔. การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน อบจ. ปราจีนบุรีสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตามหลักธรรมาภิบาลได้เป็นอย่างดี โดยจะเห็น

ได้จากการจัดทำโครงการที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ในทุกด้าน ซึ่งลักษณะการจัดทำโครงการจะเป็นไป ๒ รูปแบบ คือ การแก้ปัญหา จะเป็นการแก้ปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าให้กับประชาชน และการพัฒนาจะเป็นการจัดทำโครงการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยจะคำนึงถึงลักษณะและสภาพของปัญหาในพื้นที่รับผิดชอบที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นหลัก อบจ. ปราจีนบุรีมีกลไกหรือกระบวนการในการจัดการปัญหาอย่างรวดเร็ว คือ มีหน่วยรับเรื่องราวร้องทุกข์ มีหน่วยเคลื่อนที่เร็วในการจัดการปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างรวดเร็ว และสามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่แท้จริงของประชาชนได้ ลักษณะการดำเนินการจะครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอ การประสานกับหน่วยงานราชการอื่นที่จะลงพื้นที่พร้อมกันด้วย จำนวนทั้งสิ้น ๒๔ หน่วยงาน เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานขนส่งจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นต้น โดยจะลงไปให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังมีการกระจายการให้บริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนไปในพื้นที่ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างจำเป็นและเร่งด่วน หลังจากนั้นจึงให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบเข้ามาดำเนินการแก้ไขต่อไป (จ.อ. สมชาย อิศรานุกูล, ๒๕๔๕, ๑๗ เมษายน)

ในด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น อบจ. ปราจีนบุรีมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อ

ดำเนินโครงการในด้านนี้ เช่น รมรงค์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้อุดหนุนงบประมาณให้หน่วยงานต่าง ๆ คือ อุดหนุนอำเภอในโครงการสัปดาห์สองแก่งหินเพิง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อุดหนุนจังหวัดปราจีนบุรี จัดให้มีและปรับปรุงระบบกำจัดขยะและสถานที่ทิ้งขยะหรือการดูแลรักษาและให้มีการบริหารจัดการแหล่งน้ำตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่ดี โดยให้เจ้าหน้าที่ไปดำเนินการตรวจสอบสภาพน้ำในแม่น้ำปราจีนบุรีเดือนละครั้ง ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี สนับสนุนบุคลากรและเครื่องจักรกลของ อบจ. ปราจีนบุรี ร่วมดำเนินงานกับจังหวัดตามโครงการ “สองฝั่งสวย ปราจีนน้ำใส” เพื่อกำจัดผักตบชวาและปรับปรุงพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรี เป็นต้น และเมื่อพิจารณาประเด็นด้านนโยบาย/ข้อบัญญัติในการจัดการน้ำของ อบจ. ปราจีนบุรีนั้น พบว่า อบจ. ปราจีนบุรีมีนโยบายเชิงรุกในการจัดการน้ำ และการใช้ประโยชน์น้ำที่ค่อนข้างชัดเจน แต่ยังไม่มีการออกข้อบัญญัติในการจัดการน้ำและการใช้ประโยชน์จากน้ำอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนนัก

๕. หลักนิติธรรม (Rule of Law)

อบจ. ปราจีนบุรีได้ปฏิบัติงานตามหลักนิติธรรม โดยได้มีการประกาศกฎเกณฑ์รับรู้โดยทั่วกัน คือ ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีใครได้รับการเอื้อประโยชน์ แต่มีการดำเนินการชัดเจน และดำเนินการตามหลักเกณฑ์อย่างเสมอภาค โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติในการบังคับใช้กฎระเบียบ และยังมีระบบ

ในการตรวจสอบติดตาม คือ มีระบบการเข้าไปตรวจสอบ โดยแบ่งการตรวจสอบเป็น ๒ ส่วน คือ การตรวจสอบโดยหน่วยงานภายใน คือ หน่วยติดตามและประเมินคุณภาพภายใน และการตรวจสอบโดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งได้แก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยจะมีคณะกรรมการตรวจสอบทั้งสิ้น ๑๒ คน ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบติดตามการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของ อบจ. ปราจีนบุรีทุกโครงการ

การประเมินธรรมาภิบาลของ อบจ. ปราจีนบุรีตามหลักคุณธรรมและนิติธรรมในการออกข้อบัญญัติ/ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น พบว่า อบจ. ปราจีนบุรีได้ดำเนินการออกข้อบัญญัติในเรื่องการเรียกเก็บภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักในโรงแรม การให้เช่าเครื่องจักรกล การเก็บภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราและค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนัน และการกำหนดอัตราค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ดินเงิน ทำให้มีรายได้จากการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมเป็นงบประมาณสำหรับพัฒนาท้องถิ่น และเมื่อพิจารณาประเด็นนโยบาย/ข้อบัญญัติในการจัดการน้ำของ อบจ. ปราจีนบุรีพบว่า ยังไม่มีการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการน้ำ

๕. ผลการประเมินตามหลักทุนทางสังคม

เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทุนทาง

สังคมในอดีตของจังหวัดปราจีนบุรีที่อยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่าย และความพอเพียงของวิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรม ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตและวิถีการผลิตในรูปแบบวิถีชีวิตสังคมอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันระหว่างกันมากขึ้น และมุ่งทำลายธรรมชาติเพื่อประโยชน์ส่วนตัว การผลิตในระบบเศรษฐกิจชุมชนในอดีตกลายเป็นระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ตามนโยบายส่งเสริมการพัฒนาประเทศของรัฐบาลที่ให้จังหวัดเป็นแหล่งนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตส่งเสริมการลงทุนเขต ๓ ตามนโยบายของภาครัฐที่กระจายความเจริญไปยังพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่มีการให้ความสำคัญแก่เรื่องของวัตถุนอกกว่าเรื่องของจิตใจ ทำให้ทุนทางสังคมในสังคมจังหวัดปราจีนบุรีลดน้อยลงกว่าในอดีต และส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและความมั่นคงของสังคมปราจีนบุรีบ้างในบางส่วน

ในการศึกษาทุนทางสังคมของจังหวัดปราจีนบุรีนั้น พบว่า ทุนทางสังคมในฐานะปัจจัยที่สำคัญที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรี โดยไม่เพียงแต่จะเป็นผู้ได้รับผลจากการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ดูเหมือนว่าทุนทางสังคมจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สอดคล้องแทรกอยู่ในหลายขั้นตอนของการดำเนินโครงการสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมวางแผนการดำเนินโครงการ การเข้าร่วมโครงการดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำแหล่งน้ำเพื่อส่งตรวจ และการจัดทำฐานข้อมูลคุณภาพแหล่งน้ำแม่ น้ำ

ปราจีนบุรี การประเมินการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีตามหลักทุนทางสังคม (Social Capital) นั้น พบว่า อบจ. ปราจีนบุรี มีคุณภาพตามเกณฑ์ตัวชี้วัดในระดับที่สูง โดยแยกออกได้เป็น

๑. ความเป็นภราดรภาพ (Solidarity)

อบจ. ปราจีนบุรีมีการจัดกิจกรรมที่เป็นส่วนร่วมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งโดยที่เ็นผู้ริเริ่มเอง และยังสนับสนุนงบประมาณเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หรือส่วนราชการขอความช่วยเหลือมา จากพัฒนาการของชุมชนปราจีนบุรีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นภาพของสังคมวัฒนธรรม ชุมชนในอดีตมีความเจริญทางวัฒนธรรมสูง มีค่านิยมความเชื่อในศาสนา (ศาสนาพุทธ) ความเป็นคนสืบเชื้อสายหรือชาติพันธุ์เดียวกัน ทำให้ประชาชนได้ยกระดับจิตใจและคุณธรรม ทำให้ความรู้สึกเป็น “เรา” มีการขยายตัวครอบคลุมอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดความเ็นปึกแผ่นช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทร สามัคคี รักใคร่ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนส่วนมากมีลักษณะเป็นเครือญาติกัน สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความเป็นภราดรภาพ มีพลังในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ อบจ. ขอความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวม ทั้งกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านหรือกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน นอกจากนี้ยังรวมถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ก็ได้รับความ

ร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนในจังหวัด
ปราจีนบุรี

**๒. ความเชื่อถือไว้วางใจและความ
ร่วมมือกัน (Trust and Corporation)** อบจ.
ปราจีนบุรีมีการรวมกลุ่มของประชาชนในพื้นที่
หลายลักษณะและหลายรูปแบบ โดยภายใน
จังหวัดปราจีนบุรีมีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย
สิ่งแวดล้อมเพื่อผนึกกำลังกันในการดำเนิน
กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ศูนย์พัฒนา
กิจกรรมภาคพลเมืองจังหวัดปราจีนบุรี (DOP)
กลุ่มเครือข่ายหมอน้ำปราจีนบุรี กลุ่มรักน้ำ
ใหญ่ กลุ่มรักแม่ น้ำปราจีนบุรี รวมไปถึงกลุ่ม
เครือข่ายโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำ
ปราจีนบุรี ตั้งแต่ต้นแม่น้ำจนถึงปลายแม่น้ำ
ปราจีนบุรี กลุ่มชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรีมี
การประชุมท้องถิ่น ประชุมหมู่บ้านในลักษณะ
ของการประชุมประชาคม โดยเริ่มตั้งแต่ระดับ
หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จนถึงระดับจังหวัด เป็น
การประชุมเพื่อให้จัดทำแผนความต้องการของ
ประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่ อบจ. ปราจีนบุรี
สามารถดำเนินโครงการเพื่อตอบสนองต่อ
ความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้

**๓. การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict
Resolution)** อบจ. ปราจีนบุรีมีกลไกในการ
จัดการปัญหาของชุมชนเรื่องความขัดแย้ง โดย
สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในพื้นที่ได้โดยไม่ต้อง
ไปลงบันทึกประจำวัน ซึ่งลักษณะของ
กลไกการจัดการปัญหาชุมชนของ อบจ.ปราจีน-
บุรีจะเป็นแบบการให้บริการและการให้ความ
ช่วยเหลือ มากกว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่าง
ประชาชนกับส่วนราชการอื่น

๔. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)

ลักษณะการดำเนินโครงการสิ่งแวดล้อมภายใต้
การบริหารจัดการของ อบจ. ปราจีนบุรี มี
ลักษณะของความสัมพันธ์ในรูปของเครือข่าย
สมาชิกที่มีความเอื้ออาทรร่วมมือ ช่วยเหลือ
เกื้อกูลกัน ต่างพึ่งพาอาศัยกันทั้ง อบจ. ปราจีนบุรี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ หน่วยงาน
ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน นักเรียนและ
โรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี ถือเป็นทุนทาง
สังคมที่จะช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จ
มากยิ่งขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การจัดการทุนทาง
สังคมที่พิจารณาจัดองค์ประกอบภายนอกที่มี
ความเหมาะสมโดยคนในชุมชนเอง อาจทำให้
ทุนทางสังคมสามารถคงอยู่ต่อไป นอกจากนั้น
การจัดการทุนทางสังคมโดยปรับองค์ประกอบ
ภายใน การยกระดับคุณธรรมและจิตใจของ
คนในชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็น “เรา” (us)
ซึ่งในกรณีจังหวัดปราจีนบุรีนี้ ความเป็นเราไม่
ได้มีขอบเขตเฉพาะคนกับคนเท่านั้น แต่ได้
ขยายขอบเขตความเป็นเราออกไปครอบคลุมถึง
ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำปราจีนบุรีอีกด้วย อย่างไรก็ตาม
อบจ. ปราจีนบุรีมีความพยายามในการ
สร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกจังหวัด
ปราจีนบุรี และเป็นแนวโน้มที่ดีว่าเครือข่ายของ
โครงการจะดำเนินการไปได้ดีจนประสบความสำเร็จ
ที่สุด ซึ่งสามารถสรุปเครือข่ายในการ
ดำเนินโครงการติดตามตรวจสอบเฝ้าระวัง
คุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำ “แม่น้ำ
ปราจีนบุรี” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำ โดย
การจัดตั้ง “นักสืบสายน้ำ” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมของ “แม่น้ำปราจีนบุรี” ร่วมกับ

ทาจ. ปราจีนบุรี ได้เป็น

๑. เครือข่ายภาคประชาชน

การติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำ “แม่น้ำปราจีนบุรี” มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำปราจีนบุรี ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติไปยังอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดปราจีนบุรี โดยภายในจังหวัดมีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายสิ่งแวดล้อมและเครือข่ายลุ่มน้ำ เพื่อผนึกกำลังกันในการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม มีหมายที่ร่วมกันเรียนรู้เรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเฝ้าระวัง และการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป้าหมายหลักคือการขยายเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำปราจีนบุรีภายในจังหวัด เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันช่วยกันอนุรักษ์แม่น้ำปราจีนบุรีและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอื่นในจังหวัดปราจีนบุรีให้อยู่ในระดับสมดุล เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต โดยมีการกำหนดเครือข่ายที่เป็นเป้าหมายหลัก ได้แก่ กลุ่มเยาวชน นักเรียน โรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรี ส่วนเครือข่ายเป้าหมายรอง ได้แก่ กลุ่มประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่อยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรี ตั้งแต่ต้นแม่น้ำจนถึงปลายแม่น้ำ

๒. เครือข่ายภาคราชการจังหวัดปราจีนบุรี มีการสร้างเครือข่ายภายนอกขึ้น ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการอนุรักษ์แม่น้ำปราจีนบุรี ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติ

โดยมีการขยายเครือข่ายไปยังหน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ ปราจีนบุรี สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค ๗ จังหวัดสระบุรี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค ๖ (ลุ่มน้ำภาคตะวันออก) จังหวัดปราจีนบุรี เจ้าหน้าที่ประจำที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี กำลังทหารจากค่ายพรหมโยธี จังหวัดปราจีนบุรี และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีที่สนับสนุนในเรื่องความรู้ทางวิชาการ และอุปกรณ์เครื่องมือในการดำเนินการตรวจวัดคุณภาพแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี

การจัดการทุนทางสังคมผ่านงานของเครือข่ายสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นการจัดองค์ประกอบภายใน ได้แก่ เรื่องของความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านแหล่งน้ำ และการสร้างจิตสำนึกร่วมกันอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟูคุณภาพแหล่งน้ำปราจีนบุรีของเยาวชนและประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีให้หันมาตระหนัก และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์แหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี โดยได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วมโครงการ จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ การถอดบทเรียน การศึกษาดูงาน และการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยให้กลุ่มเยาวชนและประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทัศนคติ เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูคุณภาพน้ำแหล่งน้ำแม่น้ำ

ปราจีนบุรี และเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ไปด้วย

อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินโครงการมีการจัดการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการอนุรักษ์แหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี โดยผสมผสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มเยาวชนและกลุ่มประชาชนเครือข่ายหมอน้ำกับหน่วยงานราชการ ให้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการติดตาม เฝ้าระวัง และตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี โดยการสร้างสำนึกในท้องถิ่น ให้กลุ่มเยาวชนและประชาชนมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนและท้องถิ่นของตน พัฒนาท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เป็นไปอย่างค้ำคอเนื่องภายใต้ระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงทำให้เกิดความตั้งใจและร่วมแรงร่วมใจในการทำงานร่วมกันภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยยึดส่วนรวมเป็นใหญ่ มีการใช้ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมของชุมชนมาใช้ในการอนุรักษ์แหล่งน้ำบนน้ำ เช่น การทำบุญแม่น้ำ รวมถึงการนำบุคคลที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ปรมาจารย์ท้องถิ่น พระสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดปราจีนบุรีมาให้ความรู้ และถ่ายทอดความรู้แก่กลุ่มเยาวชนและประชาชน มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ ภูเขา ซึ่งเป็นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติมาใช้สอยให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งมีกระบวนการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม และใช้วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีที่

ผูกพันกับสายน้ำในการดำรงชีวิตมาผสมผสานกับองค์ความรู้ในการบริหารจัดการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพแหล่งน้ำธรรมชาติภายในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี โดยเฉพาะคุณภาพน้ำแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี มีคุณภาพดีขึ้น มีความเหมาะสมและอยู่ในระดับที่สมดุลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสังคมปัจจุบันมากขึ้น และคงอยู่ต่อไปในอนาคต

๖. ผลการประเมินตามหลักการกระจายอำนาจ

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ต้องทำ และการดำเนินการจะต้องอาศัยการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างจริงจัง แนวคิดพื้นฐานการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแนวความคิดสำคัญของนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ปัจจุบันการมอบอำนาจการดำเนินการในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น โดยดำเนินการตามด้วยกฎหมายต่าง ๆ ไปเรียบร้อยแล้ว ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็ได้กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์ของแต่ละองค์กรแล้วมากพอสมควร ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดบทบาทในส่วน of ประชาชนและในส่วนของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนและชุมชนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนและชุมชนมีเสรีภาพที่จะดำเนินการตามสิทธินั้น และประชาชนมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของรัฐธรรมนูญให้มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง และบทบัญญัติซึ่งปรับใช้ได้กับกรณีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การประเมินการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีตามหลักการกระจายอำนาจนั้น พบว่า อบจ. ปราจีนบุรีมีคุณภาพตามเกณฑ์ตัวชี้วัดในระดับที่สูง โดยแยกออกได้เป็น

๑. ความมีอิสระในการบริหารงาน

อบจ. ปราจีนบุรีมีความเป็นอิสระในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น การบริหารงานเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การริเริ่มโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีเองนั้น ได้แก่ โครงการนักสืบสายน้ำ ซึ่งได้พัฒนาต่อเนื่องไปยังเครือข่ายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในจังหวัดปราจีนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนที่เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเยาวชนนักสืบสายน้ำ เพื่อเฝ้าระวังและตรวจวัดคุณภาพน้ำแหล่งน้ำแม่ น้ำปราจีนบุรี ซึ่งต่อมาได้ขยายผลไปยังชุมชนต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรีจนถึงปลายแม่น้ำถึง นอกจากนี้ยังได้ขยายผลไปยังโครงการต่อเนื่อง คือ โครงการอนุรักษ์ดูแลพื้นที่อุทยานแห่งชาติป่าต้นน้ำลำธาร คือ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และ

อุทยานแห่งชาติทับลาน ในการเฝ้าระวังรักษาพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำแม่ น้ำปราจีนบุรี โดยให้นักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่อุทยานแห่งชาติดังกล่าวเข้าค่ายศึกษาธรรมชาติ และช่วยกันเก็บขยะที่เกิดจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว และรณรงค์ส่งเสริมให้ชาวบ้านในเขตใกล้เคียงรวมเป็นอาสาสมัครเฝ้าระวังพื้นที่ป่า และร่วมกันปลูกป่าทดแทนพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลาย

๒. ความมีอิสระในการบริหารงบประมาณ

อบจ. ปราจีนบุรีมีความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณเป็นอย่างมาก ลักษณะการบริหารงบประมาณจะสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานประจำปี การดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ รวมถึงโครงการสิ่งแวดล้อมจะเป็นการตั้งงบประมาณของโครงการตามแผนทุกโครงการ โดยส่วนราชการหรือหน่วยงานภาคเอกชนอื่น ๆ จะสนับสนุนในด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการนักสืบสายน้ำ โครงการตรวจวัดคุณภาพแม่น้ำปราจีนบุรี หรือการศึกษาเส้นทางธรรมชาติ เป็นต้น

การตัดสินใจในการจัดการเงินงบประมาณโครงการสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีจะต้องผ่านความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก่อนการตัดสินใจในการจัดการการเงินโครงการสิ่งแวดล้อมแต่ละครั้งนั้น จะมีการวางแผนการเงิน โดยมีการวิเคราะห์จากลักษณะของโครงการ ลักษณะงาน จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ และค่าใช้จ่ายที่

จำเป็นสำหรับการดำเนินโครงการก่อนทุกครั้ง นำเสนอเข้าสู่สภา อบจ. ปราจีนบุรี เพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณ ในการวางแผนการจัดทำโครงการแต่ละโครงการนั้น จะอยู่ในความรับผิดชอบของกองแผนและงบประมาณ ซึ่งโครงการด้านสิ่งแวดล้อมแต่ละโครงการที่จัดทำขึ้นต้องสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานประจำปีของ อบจ. ปราจีนบุรี นอกจากนี้ยังได้มีการตั้งเงินงบประมาณอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือหรือขยายสิ่งแวดล้อมในทุกภาคส่วนของจังหวัดปราจีนบุรี ทั้งในภาคส่วนราชการ องค์กรเอกชน ภาคประชาชน เกษตรกร และโรงเรียนต่าง ๆ อีกด้วย

๓. ความมีอิสระในการบริหารบุคคล

อบจ. ปราจีนบุรีมีความเป็นอิสระในการบริหารบุคคล โดยมีวิธีการบริหารและพัฒนาบุคลากร เพื่อกำหนดโครงการสิ่งแวดล้อมที่พึงตนเอง สามารถตอบสนองต่อโครงการสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งบุคลากรที่รับผิดชอบงานสิ่งแวดล้อมจะสังกัดกองแผนและงบประมาณ แต่มีจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอกับความจำเป็น ในการบริหารจัดการโครงการสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของ อบจ. ปราจีนบุรี คือ มีจำนวน ๒-๓ คน เท่านั้น ซึ่งการริเริ่มการบริหารงานบุคคลที่รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมต้องอิงต่อกรอบหรือตำแหน่ง โดยจะมีการขยายกรอบอัตรา กำลังเพิ่มเมื่อภารกิจงานด้านสิ่งแวดล้อมแยกตัวออกจากกองแผนและงบประมาณ ตั้งเป็นกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมโดยตรง ภายในระยะเวลา ๓ ปี

บุคลากรของกองแผน และ

งบประมาณที่รับผิดชอบงานสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีนั้น มีอิสระในการคิดริเริ่มและดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ได้อยู่ตลอดเวลา โดยพยายามส่งเสริมให้บุคลากรที่รับผิดชอบเข้ารับการอบรมความรู้และเทคนิคในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ จากหน่วยงานต่าง ๆ อยู่เสมอ ทำให้บุคลากรเหล่านั้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะการดำเนินงานจึงเป็นไปในแบบการพึ่งตนเองขององค์กรเอง แต่อาจจ้างหน่วยงานภายนอกเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในบางโครงการ ขึ้นอยู่กับรายละเอียดของงานแต่ละโครงการ แต่โดยภาพรวมแล้วการดำเนินโครงการสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีจะเป็นการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ และพยายามสร้างหรือขยายสิ่งแวดล้อมอื่นในการดำเนินโครงการ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรี พบว่า อบจ. ปราจีนบุรีมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำลำคลองสายหลัก คือ แม่น้ำปราจีนบุรี ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น และเหมาะสมกับการอุปโภคโดยไม่เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ส่วนกลางสามารถวางแผนการอนุรักษ์ และการจัดการแหล่งน้ำได้ตรงตามความต้องการของ อบจ. ปราจีนบุรี และประสานความร่วมมือในการดูแลรักษา แก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำของแม่น้ำในท้องถิ่นของตนเอง และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและสนับสนุนงานตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้ อบจ. ปราจีนบุรีสามารถรู้สถานภาพปัจจุบันของคุณภาพน้ำในท้องถิ่น และสามารถวางแผนการ

ดำเนินการแก้ไขได้ทันต่อเหตุการณ์หากเกิด
ปัญหามลพิษทางน้ำ

บทสรุป

จังหวัดปราจีนบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติ
ภายในพื้นที่ที่เกิดจากการรวมตัวของแควพระ-
ปรังและแควหนุมาน บริเวณอำเภอกบินทร์บุรี
และประจันตคาม เป็นแม่น้ำปราจีนบุรี โดย
ไหลไปทางตะวันตกเข้าสู่เขตอำเภอเมือง
ปราจีนบุรี และไหลไปรวมตัวกับแม่น้ำนคร-
นายกเป็นแม่น้ำบางปะกง มีความยาว ๖๘
กิโลเมตร ไหลผ่าน ๖ อำเภอ รวม ๑๘ ตำบล
เป็นทั้งแหล่งน้ำเพื่อการประปา การชลประทาน
การเกษตร การประมง การอุตสาหกรรม การ
ท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นเส้นทางคมนาคม และ
ยังเป็นที่รองรับของเสียต่าง ๆ ผลจากการใช้
ประโยชน์จากแม่น้ำปราจีนบุรี ส่งผลให้เกิด
ความเสียหาย ในปัจจุบันแม่น้ำปราจีนบุรีกำลัง
อยู่ในสถานะวิกฤต เนื่องจากคุณภาพน้ำเสื่อม-
โทรม สาเหตุเกิดจากของเสียและสิ่งปฏิกูล
ต่าง ๆ น้ำทิ้งที่ไหลลงสู่แม่น้ำ ทั้งจากชุมชน
โรงงานอุตสาหกรรม การเลี้ยงปลาในกระชัง
รวมถึงการที่ประชาชนขาดจิตสำนึกในการดูแล
รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ทำให้แม่น้ำปราจีนบุรีต้องได้รับการเยียวยาดูแล
รักษา ดังนั้น อบจ. ปราจีนบุรีจึงมีแนวทางการ
พัฒนาคุณภาพแหล่งน้ำธรรมชาติภายในพื้นที่
จังหวัดปราจีนบุรี โดยการส่งเสริม สนับสนุน
และรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การเฝ้าระวังและจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม มีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่

เกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะคุณภาพ
น้ำแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรี โดยจัดตั้งนักสืบ
สายน้ำขึ้น เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ
แม่น้ำปราจีนบุรี ๑๐ จุด และมีการจัดทำข้อมูล
ฐานทรัพยากรพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี พยายามให้
ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง
คุณภาพแม่น้ำปราจีนบุรี เพื่อเป็นการพลิกฟื้น
และคืนชีวิตให้แหล่งน้ำ ในช่วงการดำเนิน
โครงการระยะแรก (ปี พ.ศ. ๒๕๔๖) เป็นความ
ร่วมมือระหว่าง อบจ. ปราจีนบุรี กับหน่วยงาน
ราชการอื่น ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ปราจีนบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี และกลุ่มเครือ
ข่ายหมอน้ำ ซึ่งเห็นเครือข่ายภาคประชาชนใน
จังหวัดปราจีนบุรี ลักษณะโครงการในช่วงแรก
ยังไม่เป็นชัดเจนมากนัก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗
อบจ. ปราจีนบุรีได้จัดทำโครงการติดตามตรวจ
สอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำ
“แม่น้ำปราจีนบุรี” เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพแหล่ง
น้ำ โดยการจัดตั้ง “นักสืบสายน้ำ” เพื่อเฝ้าระวัง
คุณภาพสิ่งแวดล้อมของ “แม่น้ำปราจีนบุรี”
โดยมีการระดมภาคีสมาชิกที่เกี่ยวข้องให้เข้ามา
มีส่วนร่วมเฝ้าเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม และสามารถตรวจสอบด้วยตนเอง
ตลอดจนสร้างจิตสำนึกการร่วมกันอนุรักษ์
รักษาฟื้นฟูคุณภาพแหล่งน้ำปราจีนบุรี ซึ่งจะส่ง
ผลต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศลุ่มน้ำสู่
การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชาชน
จังหวัดปราจีนบุรีต่อไป ผลสำเร็จในการดำเนิน
โครงการด้านสิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำสามารถ

ดำเนินการติดตามเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำแม่น้ำปราจีนบุรีอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์วิชาการ ก่อให้เกิดเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังมีฐานข้อมูลคุณภาพแหล่งน้ำ เพื่อประกอบการจัดทำแผนอนุรักษ์ รักษา และฟื้นฟูคุณภาพแหล่งน้ำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรีในประเด็นที่ ๑ บ้านเมืองน่าอยู่ ตามแนวทางการพัฒนาการมีบริการขั้นพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเข้มแข็ง ใฝ่รู้ มีสุขภาพภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และยังสามารถสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ อบจ. ปราจีนบุรีอีกด้วย ในการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเฝ้าระวัง และการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยปรับปรุงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นอย่างยั่งยืน

๑. ผลการประเมินโครงการ

ในการเก็บข้อมูลระดับลึกโครงการกรมวิชาการด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาการริเริ่มกระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จของ อบจ. ปราจีนบุรี โดยอาศัยประเด็นแนวคิดหลัก ๓ แนวคิดด้วยกันในการประเมิน เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของ

อบจ. ปราจีนบุรี ได้แก่ แนวคิดหลักธรรมาภิบาล มีผลการดำเนินโครงการอยู่ในระดับสูง แนวคิดทุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง และแนวคิดการกระจายอำนาจอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกันว่ามีระดับเกณฑ์คุณภาพตามตัวชี้วัด นอกจากนี้หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญต่าง ๆ แล้ว พบว่า ควรให้ประชาชนได้ร่วมในกระบวนการวางแผนและเรียนรู้ร่วมกัน จัดให้มีการประสานแผนปฏิบัติการเพื่อการบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัดและแผนการลงทุนจังหวัด ให้สร้างการยอมรับของประชาชนก่อนประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ขยายเป้าหมายเครือข่ายสิ่งแวดล้อม (เพิ่มศักยภาพของส่วนราชการท้องถิ่นด้านการคลังเพื่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงกฎหมาย ข้อบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม จัดตั้งองค์กรเอกชนที่ไม่ค้ากำไรเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และให้ขยายขอบเขตของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

๒. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาอยู่ไกล ทำให้การติดต่อลำบาก ทั้งในเรื่องการเดินทาง และการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ นอกจากนี้ระยะเวลาในการทำงานของผู้วิจัยยังไม่สอดคล้องกับระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

๒. อยู่ในช่วงของการปิดภาคเรียนของนักเรียนและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ นักสืบสายน้ำ ทำให้ไม่สามารถนัดสัมภาษณ์ได้ ข้อมูลจึงไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

บรรณานุกรม

- เกษม จันทรแก้ว. (๒๕๕๕). การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธวัชชัย ขยันยิ่ง. (๒๕๕๕, ๒๔ มีนาคม). ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี. สัมภาษณ์.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (๒๕๕๖). ทิศทางการปกครองท้องถิ่น ไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. (๒๕๕๕). การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน.
- บังอร วิลาวรรณ์. (๒๕๕๕, ๑๗ เมษายน). นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี. สัมภาษณ์.
- เสกสรรค์ ทิพย์สุข. (๒๕๕๑). องค์การบริหารส่วนจังหวัดในบริบทของกระจายอำนาจ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (๒๕๕๕). การกระจายอำนาจการจัดการสิ่งแวดล้อม : การมีส่วนร่วมและการสร้างขีดความสามารถท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เด่นฟ้าการพิมพ์.
- สมชาย อิศรานุกุล, จ.อ. (๒๕๕๕, ๑๗ เมษายน). รักษาการผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี. สัมภาษณ์.
- สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี. (๒๕๕๖). รายงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. ๒๕๕๖ รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ณ เดือนธันวาคม ๒๕๕๖. ปราจีนบุรี: สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี. (๒๕๕๖). แบบประเมินธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี ๒๕๕๖. ปราจีนบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี.
- _____. (๒๕๕๗ก). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐ (ในช่วงปีงบประมาณ ๒๕๕๗-๒๕๕๙). ปราจีนบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี.
- _____. (๒๕๕๗ข). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐ (ในช่วงปีงบประมาณ ๒๕๕๗-๒๕๕๙) และรายงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. ๒๕๕๖. ปราจีนบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี.
- _____. (๒๕๕๗ค). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐแบบบูรณาการจังหวัดปราจีนบุรี (ในช่วงปีงบประมาณ ๒๕๕๗-๒๕๕๙). ปราจีนบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัด ปราจีนบุรี.

..... (๒๕๔๘ก). คู่มือเส้นทางศึกษาธรรมชาติ (Nature Trail) - คู่มือการติดตามตรวจสอบ
คุณภาพสิ่งแวดล้อม (ด้านแหล่งน้ำ) โครงการ “นักสืบสายน้ำ”. ปราจีนบุรี: องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี.

..... (๒๕๔๘ข). แผนประเมินการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี ปี ๒๕๔๘. ปราจีนบุรี: องค์การบริหารส่วน
จังหวัดปราจีนบุรี.

..... (๒๕๔๘ค). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนางค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี
ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๒). ปราจีนบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี.

..... (๒๕๔๘ง). รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการเยาวชนนักสืบสายน้ำ ปี ๒๕๔๘.
ปราจีนบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี.

..... (๒๕๔๘จ). สรุปผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี
ปี ๒๕๔๘. ปราจีนบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี.

.....

